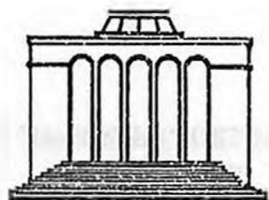

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴՈԿՏՈՐ
ԿԼԻՄԵՆՏ ԱՄԱՍԻԱՅԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ
ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

**НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК
РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ**

ИНСТИТУТ ИСТОРИИ

БИБЛИОГРАФИЯ

ТРУДОВ

**ДОКТОРА ИСТОРИЧЕСКИХ НАУК
КЛИМЕНТА АМАСИЯЕВИЧА АРУТЮНЯНА**

**ИЗДАТЕЛЬСТВО “ГИТУТЮН” НАН РА
ЕРЕВАН 2006**

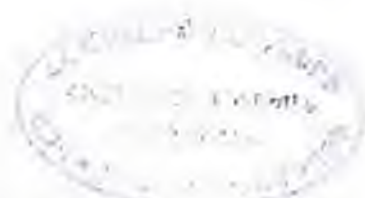
929 : 01(479,25) Դաբայոյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Մ. Մ.
ԱԴՅՈՅՈՂ

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴՈԿՏՈՐ
ԿԼԻՄԵՆՏ ԱՄԱՍԻԱՅԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ
ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

ՀՀ ԳԱԱ «ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ 2006

Մատենագիտությունը հրատարակության է
երաշխավորել ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի
«Հայ ժողովրդի մասնակցությունը Երկրորդ
համաշխարհային և Հայրենական մեծ պատերազմին»
թեմատիկ խումբը

Կազմող՝ **Գ.Ն. Հարությունյան**

ՄԵՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՄՈՆՈԳՐԱՓԻԱ

1. 51-րդ ԳՎԱՐԴԻԱԿԱՆ ԴԻՎԻԶԻԱՅԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՈՒՂԻՆ – Ե., 1980, Հայկ. ՍՍՀ ԳԱ հրատ., 8,25 մամուլ, 132 էջ:

2. ՀԱՅ ՈԱԶՄԻԿՆԵՐԸ ՉԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻԱՅԻ ԱԶԱՏԱԳՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄՂՎԱԾ ՄԱՐՏԵՐՈՒՄ (1944–1945թթ.) – Ե., 1983, Հայկ. ՍՍՀ ԳԱ հրատ., 15,5 մամուլ + 44 լուսանկար, 247 էջ:

3. ՀԱՅ ՈԱԶՄԻԿՆԵՐԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՅԻ ԵՎ ԱՎՍՏՐԻԱՅԻ ԱԶԱՏԱԳՐՄԱՆ ՄԱՐՏԵՐՈՒՄ (1944–1945թթ.) – Ե., 1990, Հայկ. ՍՍՀ ԳԱ հրատ., 33 մամուլ + 96 լուսանկար, 529 էջ:

4. ՄԱՐՇԱԼ ԲԱՐՐԱՄՅԱՆ – Ե., 1997, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 8,5 մամուլ + 2 լուսանկար, 136 էջ:

5. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ (1939–1945թթ.) – Ե., 2001, «Հրազդան» հրատ., 9,2 մամուլ + 147 լուսանկար, 136 էջ:

6. ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՏԵՄԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ (1941–1945) – Ե., 2001, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 9,6 մամուլ + 29 լուսանկար, 154 էջ:

7. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԶՈՐԱՄԻԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ 1918–1945թթ. – Երևան, 2002, «Զանգակ-97» հրատ., 17 մամուլ + 62 լուսանկար, 272 էջ (նույն տարում ունեցել է երկու հրատարակություն):

8. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ (1941–1945թթ.) – Ե., 2002,

«Զանգակ-97» հրատ., 15,5 մամուլ + 149 լուսանկար, 248 էջ:

9. УЧАСТИЕ АРМЯНСКОГО НАРОДА В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ СОВЕТСКОГО СОЮЗА (1941–1945) – Е.: Изд. “Гитутюн” НАН РА, 2004, 54,2 п.л. + 548 илл., 866 с.

10. МАРШАЛ АВИАЦИИ С.А.ХУДЯКОВ – А.А.ХАНФЕРЯНЦ – Е.: Изд. “Гитутюн” НАН РА, 2006, 13.8 п.л. + 52 илл., 220 с.

ՀԱՍԱՅԵԴԻՆԱԿԱՅԻՆ ՄԵՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ МОНОГРАФИИ СОАВТОРОВ

1. КНИГА О ГЕРОЯХ – Е.: Изд. АН Арм.ССР, 1985, 18 п.л.+135 илл., 290 с. (совместно с В.Н.Казахецяном, А.О.Арутюняном, К.Б.Удумяном, К.Г.Григорян, К.С.Козмомяном, М.Г.Саакяном, О.У.Меликсетяном, Е.М.Халеяном, Л.В.Мартиросян и Х.С.Петросянцем).

2. ՆՐԱՆՔ ՄԱՐՏՆԶԵԼ ԵՆ ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ – Ե., 1988, Հայկ. ՍՍՀ ԳԱ հրատ., 25 մամուլ + 180 լուսանկար, 398 էջ (Ս.Գ.Սահակյանի համահեղինակությամբ):

3. ԳՐԻԳՐ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ: ԿՅԱՆՔԸ ԵՎ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ – Ե., 2000, ՀՀ ԳԱ «Գիտություն» հրատ., 22,5 մամուլ + 38 լուսանկար, 350 էջ (Հ.Ա.Ավետիսյանի և Ա.Ս.Վիրաբյանի համահեղինակությամբ):

4. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱՎԱՆԴԸ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄՈՒՄ ՏԱՐԱԾ ՀԱՂԹԱՆԱԿՈՒՄ 1941–1945թթ. – Ե., 2001, «Զանգակ-97» հրատ., 8 մամուլ, 128 էջ (Հ.Հ.Սամուկյանի համահեղինակությամբ):

5. УЧАСТИЕ СОТРУДНИКОВ НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ (1941–1945) – Е.: Изд. “Гитутюн” НАН РА, 2001, 16,3 п.л. + 114 илл., 259 с (совместно с М.Г.Саакяном).

6. МАРШАЛ ПОБЕДЫ – И.Х.БАГРАМЯН – Е.: Изд. “Гитутюн” НАН РА, 2002, 11,75 п.л. + 32 илл., 187 с (совместно с Л.А.Степаняном).

7. МАРШАЛ ПОБЕДЫ – И.Х.БАГРАМЯН – Е.: Изд. “Зангак-97”, 2003, 12,25 п.л. + 65 илл., 196 с (совместно с Л.А.Степаняном).

ՊԱՇՏՊԱԼԱԾ ԱՏԵՆԱԽՆՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ЗАЩИЩЕННЫЕ ДИССЕРТАЦИИ

1. 76-я (51-я ГВАРДЕЙСКАЯ) СТРЕЛКОВАЯ ДИВИЗИЯ И ЕЕ РОЛЬ В ЗАЩИТЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО ОТЕЧЕСТВА (1920–1945) – Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук. Защита состоялась 30 октября 1979г. в Институте истории АН Армении. Коллегия ВАК СССР 28.05.1980г. (протокол №21к/106) решила выдать диплом кандидата исторических наук. Диплом ИТ №004092.

2. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԶՈՐԱՄԻԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ 1918–1945թթ. (АРМЯНСКИЕ НАЦИОНАЛЬНЫЕ ВОЙНСКИЕ ФОРМИРОВАНИЯ 1918–1945гг.) – Պատմական գիտությունների դոկտորի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսություն (Диссертация на соискание ученой степени доктора исторических наук). Պաշտպանությունը կայացել է ԳԳ ՊԱ պատմության ինստիտուտում՝ 1994թ. հուլիսի 5-ին (Защита состоялась 5 июля 1994г. в Институте истории НАН Армении). ԳԳ ԲՈՂ-ի 1994թ. դեկտեմբերի 26-ի որոշմամբ հաստատվել է ատենախոսությունը և տրվել Բ №00025 դիպլոմը (Решением ВАК РА от 26.12.1994г. выдан диплом доктора исторических наук Б №00025).

**ԱՐԽԻՎԱՅԻՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԻ
ՈՒ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՆԵՐ
СБОРНИКИ АРХИВНЫХ
ДОКУМЕНТОВ И МАТЕРИАЛОВ**

1. 76-я АРМЯНСКАЯ СТРЕЛКОВАЯ КРАСНОЗНАМЕННАЯ им. К.Е.ВОРОШИЛОВА – 51-я ГВАРДЕЙСКАЯ ОРДЕНА ЛЕНИНА ДИВИЗИЯ 1920–1945гг. (составители: Арутюнян А.О., Арутюнян К.А., Баликян О.С., Саркисян Э.Г.) – “Вестник архивов Армении, 1976, №3, 16,75 п.л. + 9 илл., 268 с.

2. БОЕВОЙ ПУТЬ 89-й СТРЕЛКОВОЙ АР-

МЯНСКОЙ ТАМАНСКОЙ ОРДЕНОВ КРАСНОГО ЗНАМЕНИ, КУТУЗОВА II СТЕПЕНИ, КРАСНОЙ ЗВЕЗДЫ ДИВИЗИИ 1942–1945гг. (составители: Арутюнян А.О., Арутюнян К.А., Баликян О.С., Саркисян Э.Г.) – “Вестник архивов Армении, 1985, №№2-3, 47 п.л. + 625 илл., 748 с.

3. МАРШАЛ БАГРАМЯН (составители: Арутюнян А.О., Арутюнян К.А., Григорян Р.А., Саркисян А.А., Казарян Э.Ш.) – Е.: Изд. “Гитутюн” НАН РА, 1997, 12 п.л. + 13 илл., 188 с.

4. ЭКСПРЕСС–ИНФОРМАЦИЯ К СТОЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ МАРШАЛА И.Х.БАГРАМЯНА – Министерство обороны Республики Армения, Институт истории НАН РА, фонд “Маршал Баграмян” (составители: Арутюнян К.А., Степанян Л.А.) – Е.: Изд. “Гитутюн” НАН РА, 1997, 27 с.

**ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄՈՒՄ ԶՈՐՎԱԾ
ՀԱՅ ՈԱԶՄԻՎՆԵՐԻ ՑՈՒՑԱԿՆԵՐՆ ԱՍՓՈՓՈՂ
«ՀՈՒՇԱՍՍՏՅԱՆ» ԶԱՌՀԱՏՈՐՅԱԿ
“КНИГА ПАМЯТИ” (1941–1945гг.) –
ЧЕТЫРЕХТОМНИК**

1. ՀՈՒՇԱՍՍՏՅԱՆ 1941–1945 – Ե., 1995, հ.1-ին, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 70,1 մամուլ, 710 էջ (խմբագրական խորհուրդ՝ Ա.Յ.Ամատունի, Հ.Ա.Ավետիսյան, Կ.Ա.Հարությունյան, Ա.Վ.Ղազարյան, Լ.Վ.Անտոնյան):

2. ՀՈՒՇԱՍՍՏՅԱՆ 1941–1945 – Ե., 1996, հ.2-րդ, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 74,3 մամուլ, 758 էջ (խմբագրական խորհուրդ՝ Ա.Յ.Ամատունի, Հ.Ա.Ավետիսյան, Կ.Ա.Հարությունյան, Ա.Վ.Ղազարյան, Լ.Վ.Անտոնյան):

գրական խորհուրդ՝ Ա.Յ.Ամատունի, Յ.Ա.Ավետիսյան, Կ.Ա.Հարությունյան, Ա.Վ.Ղազարյան, Լ.Վ.Անտոնյան):

3. ՀՈՒՇԱՄԱՏՅԱՆ 1941–1945 – Ե., 1998, հ.3-րդ, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 97,5 մամուլ, 928 էջ (խմբագրական խորհուրդ՝ Ա.Յ.Ամատունի, Յ.Ա.Ավետիսյան, Կ.Ա.Հարությունյան, Ա.Վ.Ղազարյան, Լ.Վ.Անտոնյան):

4. ՀՈՒՇԱՄԱՏՅԱՆ 1941–1945 – Ե., 2005, հ.4-րդ, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 32,5 մամուլ 308 էջ (խմբագրական խորհուրդ՝ Ռ.Ս.Կարապետյան, Յ.Գ.Հովհաննիսյան, Կ.Ա.Հարությունյան, Ա.Ա.Թադևոսյան, Լ.Վ.Անտոնյան):

Հուշամատյանի 1-ին և 4-րդ հատորներն ունեն ընդարձակ առաջաբաններ, որոնք գրվել են Կ.Ա.Հարությունյանի կողմից: Կ.Ա.Հարությունյանը և Լ.Վ.Անտոնյանը մասնակցել են բոլոր հատորների նյութերի հավաքման, գիտական մշակման և կազմման աշխատանքներին:

ԳԻՏԱԿԱՆ ՀՈՂՎԱԾՆԵՐ НАУЧНЫЕ СТАТЬИ

1. ՀԱՐՍՏԱՆՈՒՄ ԵՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԱՐԽԻՎԻ ՖՈՆԴԵՐԸ – «Բանբեր Հայաստանի արխիվների», 1967, թիվ 3, էջ 300-302:

2. ԱԶՆԱՎՈՒՐՅԱՆՆԵՐԻ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ – «Բանբեր Հայաստանի արխիվների», 1968, թիվ 1, էջ 239-240:

3. ԷԶԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ 76-րդ Կ.Ե.ՎՈՐՈՇԻՆՈՎԻ ԱՆՎԱՆ

ԿԱՐՄՐԱԴՐՈՇ ԼԵՈՆԱՅՐԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՎԻԶԻԱՅԻ ՊԱՏ-
ՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՑ – «Բանբեր Հայաստանի արխիվների»,
1971, թիվ 3, էջ 121-134:

4. ՀԱՅԿԱԿԱՆ 76-րդ ԴԻՎԻԶԻԱՆ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՍԵԾ
ՊԱՏԵՐԱԶՍՈՒՄ (1941թ. հունիս – 1943թ. փետրվար) –
«Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1971,
թիվ 6, էջ 15-24:

5. ՀԱՅԿԱԿԱՆ 76-րդ ԴԻՎԻԶԻԱՆ 1922–1940-թվա-
կաններին – «Լրաբեր հասարակական գիտություն-
ների», 1972, թիվ 6, էջ 63-68:

6. ДОКУМЕНТЫ О НЕРАЗРЫВНОЙ СВЯЗИ
ТРУДЯЩИХСЯ АРМЕНИИ С ФРОНТОМ (1941–
1945гг.). – “Вестник архивов Армении”, 1973, №2,
с.79-108.

7. КОМАНДИР ТАНКОВОЙ БРИГАДЫ –
“Вестник архивов Армении”, 1974, №3, с.3-12.

8. ՀԱՅ ՈԱԶՄԻՎՆԵՐԸ ԲՐԱՏԻՍԼԱՎԻԱՅԻ ՀԱՍԱՐ
ՄՂՎԱԾ ՄԱՐՏԵՐՈՒՄ (25 մարտի – 4 ապրիլի 1945թ.): –
«Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1974,
թիվ 2, էջ 56-64:

9. В БОЯХ ЗА ОСВОБОЖДЕНИЕ ЧЕХОСЛО-
ВАКИИ (сентябрь 1944г. – май 1945г.) – “Вестник
архивов Армении”, 1975, №1, с.143-170.

10. ՍՈՒՎՈՐՈՎԻ ՇՔԱՆՇԱՆԻ ԱՍՊԵՏԸ – «Սովե-
տական Հայաստան» ամսագիր, 1976, թիվ 2, էջ 12-13:

11. ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ՄԱՍՈՒԼԸ 1920–
1930-ական թվականներին, «Լրաբեր հասարակական
գիտությունների», 1976, թիվ 8, էջ 25-32:

12. МАСТЕР ШТУРМОВОГО УДАРА – “Вест-
ник архивов Армении”, 1977, №2, с.187-194.

13. 51-րդ ԳՎԱՐԴԻՎԱԿԱՆ ՀՐԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՎԻԶԻԱՆ ԿՈՒՐՍՎԻ ՃԱԿՏԱՄԱՐՏՈՒՄ – «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1978, թիվ 2, էջ 3-13:

14. ԶԱՂԱՇԽԱՏՈՂ ԵՂԲԱՅՐԵՐԻ ՈԱԶՄԱՃԱԿԱՏԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՌԻԹՅՈՒՆԸ – «Բանբեր Հայաստանի արխիվների», 1978, թիվ 3, էջ 13-26:

15. ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԴԻՎԻԶԻԱՆ – «Գարուն» ամսագիր, 1982, թիվ 2, էջ 40-46:

16. КОМАНДИР КАВАЛЕРИЙСКОГО ПОЛКА – “Вестник архивов Армении”, 1982, №3, с.200-208 (совместно с М.Г.Саакяном).

17. ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈԱԶՄԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԻՑ (1918–1938թթ.) – «Բանբեր Հայաստանի արխիվների», 1983, թիվ 3, էջ 89-100:

18. КАВАЛЕР ШЕСТИ БОЕВЫХ ОРДЕНОВ – “Вестник архивов Армении”, 1984, №3, с.150-161.

19. В БОЯХ ЗА ОСВОБОЖДЕНИЕ ВЕНГРИИ И АВСТРИИ (1944 – 1945гг.) – “Вестник архивов Армении”, 1985, №1, с.44-89.

20. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԻՎԻԶԻԱՆԵՐԸ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ – «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1985, թիվ 5, էջ 11-21:

21. ИЗ ИСТОРИИ ОРГАНИЗАЦИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ ВОЕННЫХ ФОРМИРОВАНИЙ В ЗАКАВКАЗСКИХ РЕСПУБЛИКАХ (1920 – 1923гг.) – “Вестник архивов Армении”, 1987, №2, с.50-70.

22. ՎԱՍՏԱԿԱՇԱՏ ԳԻՏՆԱԿԱՆԸ ԵՎ ԶԱՂԱՔՆԻՆ – «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1988,

թիվ 4, էջ 91-93 (Խ.Հ.Բարսեղյանի համահեղինակությամբ):

23. НАГРАДНЫЕ ЛИСТЫ О ФРОНТОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АРМЯНСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ – “Вестник архивов Армении”, 1989, №1, с.10-20.

24. НОВЫЕ ДОКУМЕНТЫ О БОЕВЫХ ПОДВИГАХ АРМЯН-ТАМАНЦЕВ – “Вестник архивов Армении”, 1990, №1, с.3-18.

25. ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԵԳԵՈՆԸ (1941–1945թթ.) – «Գարուն» ամսագիր, 1994, թիվ 7, էջ 68-70:

26. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ (1941–1945թթ.) – «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1995, թիվ 1, էջ 31-48:

27. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԶՈՐԱՄԻԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ (1941–1945թթ.) – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1995, թիվ 1, էջ 53-72:

28. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱՎԱՆԴԸ ՖԱՇԻԶՄԻ ԴԵՄ ՏԱՐԱԾ ՀԱՂԹԱՆԱԿՈՒՄ -- «Հայկական բանակ», 1995, թիվ 2-3, էջ 66-77:

29. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԱՎԱՆԴԸ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄՈՒՄ ՏԱՐԱԾ ՀԱՂԹԱՆԱԿՈՒՄ (1941–1945թթ.) – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1995, թիվ 2, էջ 85-92:

30. ԶՈՐԱՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԸ, ԳԻՏՆԱԿԱՆԸ, ՄԱՐԴԸ – «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1997, թիվ 3, էջ 3-13:

31. ՄԱՐՇԱԼ ԲԱՂՐԱՄՅԱՆ – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1997, թիվ 2, էջ 7-16:

32. ՄԵԾ ՀԱՂԹԱՆԱԿԻ 53-րդ ՏԱՐԻՆ – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1998, թիվ 1-2, էջ 7-10:

33. ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԵԳԵՈՆԸ 1916–1920թթ.) – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1999, թիվ 2-3, էջ 101-111:

34. НОВЫЕ ДОКУМЕНТЫ О ПОДВИГАХ ВОИНОВ–АРМЯН В ГОДЫ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ (1941–1945гг.) – “Вестник общественных наук”, 1999, №1, с.166-182.

35. КОМУ НУЖНЫ ПОДОБНЫЕ “УТОЧНЕНИЯ” ДОСТОВЕРНОСТИ ИСТОРИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ – “Вестник общественных наук”, 2000, №2, с.177-191.

36. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԻՎԻԶԻԱՆԵՐԸ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ (1941–1945թթ.) – «Հայկական բանակ», 2000, թիվ 2, էջ 16-31:

37. ՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽՈՐՀՐԴԱ–ՃԱՊՈՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ (1945թ. օգոստոսի 9 – սեպտեմբերի 2) – «Հայկական բանակ», 2000, թիվ 4, էջ 65-76 (Լ.Ս.Կոստանդյանի համահեղինակությամբ):

38. ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻՆ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄՈՒՄ – «Հայկական բանակ», 2001, թիվ 1-2, էջ 74-83 (Ա.Ս.Տերչանյանի համահեղինակությամբ):

39. ВКЛАД ТРУДЯЩИХСЯ АРМЕНИИ В ВЕЛИКУЮ ПОБЕДУ (1941 – 1945гг.) – напечатана в сборнике “Великая Отечественная война: вопросы истории”, Нижний Новгород: Изд. НижнеНовго-

родского университета им. Н.И.Лобачевского, 2001, с.171-175.

40. ԳԻՏՆԱԿԱՆԻ ԱՐԳԱՍԱՔԵՐ ՈՒՂԻՆ – «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2001, թիվ 1, էջ 267-268 (Հ.Հ.Մանուկյանի համահեղինակությամբ):

41. НОВЫЕ ДОКУМЕНТЫ О ПОДВИГАХ ВОИНОВ-АРМЯН, ПРЕДСТАВЛЕННЫХ К ЗВАНИЮ ГЕРОЯ СОВЕТСКОГО СОЮЗА В ГОДЫ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ (1941–1945гг.) – “Вестник общественных наук”, 2002, №2, с.209-221.

42. ФРОНТОВЫЕ ДОКУМЕНТЫ ОБ УЧАСТНИКАХ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ (1941–1945гг.) – “Вестник общественных наук”, 2003, №3, с.185-208.

43. Հ.Բ.ԱՐՐԱԳԱՍՅԱՆ, ՄԱՐՏՆՉՈՂ ԱՐՏԱԽԸ 1917–2000, գիրք Ա, 1917–1923 (գրախոսություն) – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2003, թիվ 3, էջ 271-273:

44. ВКЛАД АРМЯНСКОГО НАРОДА В ПОБЕДУ В БИТВЕ ЗА КАВКАЗ (совместно с А.А.Кюркчяном) – напечатана в сборнике “Материалы Международной научной конференции, посвященной 60-летию битвы за Кавказ (1942–1943гг.), Владикавказ: Изд. “Иристон”, 2003, с.125-133.

45. ԱՆՎԱՆԻ ԳԻՏՆԱԿԱՆԸ, ՄԱՐՏԻԿՆ ՈՒ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ – «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2004, թիվ 1, էջ 237-239:

46. ՀՀ ԳԱՍ ՀՈՐԵԼՅԱՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԸ՝ ՆՎԻՐ-ՎԱԾ 1941–1945թթ. ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՍԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՍՈՒՄ

SURUD ZARADUNACH 60-ամյակին – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2005, քիվ 2, էջ 357-361:

47. ДОКУМЕНТЫ О ГЕРОЕ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ – МОРСКОМ ЛЕТЧИКЕ СУРЕНЕ ТАЩИЕВЕ – “Вестник общественных наук”, 2005, №2, с.251-261.

48. ВКЛАД АРМЯНСКОГО НАРОДА В ПОБЕДУ В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ 1941–1945гг. – напечатана в сборнике “Материалы Международной научной конференции. Народы Кавказа в Великой Отечественной войне 1941–1945гг.”, Махачкала: Изд. Дагестанского научного центра РАН, 2005, с.67-73.

49. ВКЛАД АРМЯНСКОГО НАРОДА В ПОБЕДУ В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ – напечатана в сборнике “Материалы республиканской научной конференции, посвященной 60-летию Великой Победы”, Гюмри: Изд. “Дпир”, 2005, с.6-11.

**ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆՈՒՄ
ՏՊԱԳՐԱԾ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ (13-հատորով)
СТАТЬИ В АРМЯНСКОЙ СОВЕТСКОЙ
ЭНЦИКЛОПЕДИИ (в 13 томах)**

1. 76-րդ (Կ.Ե.ՎՈՐՈՇԻԼՈՎԻ ԱՆՎԱՆ) ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԵՌՆԱԴՐԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՎԻԶԻԱ – հ.6, 1980, էջ 174:

2. 390-րդ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՐԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՎԻԶԻԱ – հ.6, 1980, էջ 175:

3. ՄԱՅԱԿԱՆՅԱՆ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՍԻՂՈՐԻ – հ.7, 1981, էջ 651-652:

4. ՄԿՐՏՉՅԱՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՌՈՒԲԵՆԻ – հ.7, 1981, էջ 643:

5. ՇԱՀՈՒՄՅԱՆ ԻՎԱՆ ԿՈՍԱՆԴԻՆԻ – հ.8, 1982, էջ 430:

6. ՊԱՊԻՆՅԱՆ ԲՈՐԻՍ ԱՐՏԵՄԻ – հ.9, 1983, էջ 131:

7. ՊԱՐՍԵՂՈՎ ՄԻՔԱՅԵԼ ԱՐՏԵՄԻ – հ.9, 1983, էջ 207:

8. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ԲԱՐԹՈՒՂ ՂԱԶԱՐԻ – հ.9, 1983, էջ 261:

9. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ՄԻՀՐԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԻ – հ.9, 1983, էջ 263:

10. ՍԱՐԳՍՅԱՆ (ՍԱՐԿԻՍՈՎ) ԱՐԱՄԱՅԻՍ ԱՍԱՏՈՐԻ – հ.10, 1984, էջ 221:

11. ՈՒՂԱԼՑՈՎ ԵՖԻՍ ԳՐԻԳՈՐԵՎԻՉ – հ.12, 1986, էջ 179:

**ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆՈՒՄ
ՏՊԱԳՐԱԾ ՀՈԴԿԱԾՆԵՐ (4-հատորով)
СТАТЬИ В КРАТКОЙ АРМЯНСКОЙ
ЭНЦИКЛОПЕДИИ (в 4 томах)**

1. ԳԱԼՈՒՍԱՇՎԻԼԻ (ԳԱԼՍՅԱՆ) ՍՈԿՐԱՏ ԱԼԵՔՍԵՅԻ – հ.1, 1990, էջ 601:

2. ԴՈՒԴԿԱ ԼՈՒԿԱ ՄԻՆՈՎԻՉ – հ.2, 1995, էջ 71:

3. ԹԱՄԱՆՅԱՆ ԴԻՎԻԶԻԱ – հ.2, 1995, էջ 262:

4. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԻՎԻԶԻԱՆԵՐ – հ.3, 1999, էջ 247-248:

5. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ ՄՈՒՇԵՂ (ՄԻՔԱՅԵԼ) ԱՂԱԹԵԼԻ – հ.3, 1999, էջ 326:
6. ՄԱՆԱՍՅԱՆ ԻՍԱՀԱԿ ՄԱՐԿՈՍԻ – հ.3, 1999, էջ 552:
7. ՄԱՐԿՈՎ (ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ) ԱՆԱՏՈԼԻ ՍԵՐՊԵՅԻ – հ.3, 1999, էջ 623:
8. ՆԱԶԱՐՈՎ ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻ – հ.3, 1999, էջ 831:
9. ԶԻԼԻՆԳԱՐՅԱՆ ՍԱՐԻԲԵԿ ՍՈՂՈՄՈՆԻ – հ.4, 2003, էջ 129:
10. ՄԻԱԲԱՆԴՈՎ ՍԱՄԱՆԴ ԱԼԻԻ – հ.4, 2003, էջ 425:
11. ՈՒԴԱԼՑՈՎ ԵՖԻՄ ԳՐԻԳՈՐԵՎԻՉ – հ.4, 2003, էջ 789:
12. ՕԳԱՆԵՍՈՎ ՎԱԶԳԵՆ ՄԻՔԱՅԵԼԻ – հ.4, 2003, էջ 912:

**ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒՄ
ԿԱՐԴԱՅԱԾ ԶԵԿՈՒՅՈՒՄՆԵՐ
ДОКЛАДЫ НА МЕЖДУНАРОДНЫХ
НАУЧНЫХ КОНФЕРЕНЦИЯХ**

1. НАЦИОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНОЕ ДВИЖЕНИЕ ЗАПАДНЫХ АРМЯН В 1914–1916гг. – Батуми, 25-28 апреля 1966г., 21-я научная конференция студентов Батумского государственного педагогического института им Ш.Руставели. Тезисы докладов, Батуми, 1966, с.7 и 36.
2. ТРУДЯЩИЕСЯ АРМЕНИИ В ГОДЫ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ – Москва, 18-19 апреля

1995г., Международная научная конференция “Уроки Второй мировой войны и значение победы над фашизмом”, посвященная 50-летию Победы в Великой Отечественной войне 1941–1945гг.

3. ВКЛАД ТРУДЯЩИХСЯ АРМЕНИИ В ВЕЛИКУЮ ПОБЕДУ – Москва, 12-13 апреля 2000г., Международная научная конференция “Наследие Великой Победы: современные подходы”, посвященная 55-летию Победы в Великой Отечественной войне 1941–1945гг.

4. ВКЛАД ТРУДЯЩИХСЯ АРМЕНИИ В ВЕЛИКУЮ ПОБЕДУ (1941–1945гг.) – Нижний Новгород, 18-20 апреля 2000г., Международная научно-методическая конференция “Великая Отечественная война: вопросы истории”.

5. НОВЫЕ ДОКУМЕНТЫ ОБ УЧАСТИИ ВОИНОВ–АРМЯН В НАЧАЛЕ БОЕВЫХ ДЕЙСТВИЙ КРАСНОЙ АРМИИ, июнь–декабрь 1941г. – Москва, 17-18 мая 2001г., Международная научная конференция “1941 год. Мир в огне. Новые документы. Новые подходы”. О конференции и докладе см журнал “Новая и новейшая история”, М., 2001, №6, с.204-212.

6. ВКЛАД АРМЯНСКОГО НАРОДА В ПОБЕДУ В БИТВЕ ЗА КАВКАЗ – Владикавказ, 24-25 ноября 2002г., Международная научная конференция, посвященная 60-летию битвы за Кавказ 1942–1943гг. (совместно с А.А.Кюркчияном).

7. ВКЛАД АРМЯНСКОГО НАРОДА В ПОБЕДУ В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ

1941–1945гг. – Махачкала, 26-27 апреля 2005г.,
Международная научная конференция “Народы
Кавказа в Великой Отечественной войне 1941–
1945гг.”.

**ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ, ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ԵՎ
ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒՄ
ԿԱՐԴԱՑԱԾ ՁԵԿՈՒՑՈՒՄՆԵՐ
ДОКЛАДЫ В РЕСПУБЛИКАНСКИХ,
АКАДЕМИЧЕСКИХ И ИНСТИТУТСКИХ
КОНФЕРЕНЦИЯХ**

1. ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԸ – զեկուցումը կարդացվել է Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական ինստիտուտի ուսանողական գիտական 21-րդ նստաշրջանում՝ 1965թ. ապրիլի 15-ին (4-րդ կուրսի ուսանող):

2. ՀԱՅ ԿԱՄԱՎՈՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ – զեկուցումը կարդացվել է Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական ինստիտուտի ուսանողական գիտական 22-րդ նստաշրջանում՝ 1966թ. մայիսի 11-ին (5-րդ կուրսի ուսանող):

3. ՀԱՅԿԱԿԱՆ 76-րդ Կ.Ե.ՎՈՐՈՇԻՆՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ԿԱՐՄՈՐԱԴՐՈՇ ԼԵՌՆԱՀՐԱԶՊԱՅԻՆ ԴԻՎԻԶԻԱՅԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՈՒՂԻՆ – զեկուցումը կարդացվել է Հայկ. ԽՍՀ ՊԱ պատմության ինստիտուտի երիտասարդ գիտաշխատողների ու ասպիրանտների 5-րդ նստաշրջանում (23 փետրվարի 1970թ.): Ձեկուցման թեգիսները լույս են տեսել «Հայկ. ՍՍՀ ՊԱ պատմության ինստիտուտի երիտասարդ գիտաշխատողների և ասպիրանտների 5-րդ գիտական

նստաշրջանի նյութեր»-ում, Ե., 1970, ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., էջ 4-9:

4. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԻՎԻԶԻԱՆԵՐԸ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄՈՒՄ – զեկուցումը կարդացվել է Հայկ. ԽՍՀ ԳԱ պատմության ինստիտուտի գիտական նստաշրջանում նվիրված Հայրենական մեծ պատերազմում խորհրդային ժողովրդի տարած հաղթանակի 40-ամյակին՝ 1985թ. ապրիլի 30-ին:

5. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶՈՐԱՄԻՆՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՈՒԿՐԱԻՆԱՅԻ ՀԱՄԱՐ 1942–1944թթ. ՄԴՎԱԾ ՄԱՐՏԵՐՈՒՄ – զեկուցումը կարդացվել է «Ուկրաինական և հայ ժողովուրդների պատմական կապերին նվիրված 4-րդ համատեղ գիտական նստաշրջանում», ՀԽՍՀ ԳԱ պատմության ինստիտուտում՝ 1987թ. հոկտեմբերի 28-ին:

6. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ 1941–1945թթ. ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ – զեկուցումը կարդացվել է Հայրենական մեծ պատերազմում տարած հաղթանակի 45-ամյակին նվիրված համաակադեմիական հոբելյանական գիտական նստաշրջանում՝ 1990թ. մայիսի 7-ին:

7. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿԸ ԵՎ ՄԵԾ ՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ – զեկուցումը կարդացվել է «Հայաստանը, Թուրքիան և Մեծ տերությունները 1918–1920թթ.» գիտական նստաշրջանում՝ 1993թ. հունիսի 30-ին ՀՀ ԳԱ պատմության ինստիտուտում:

8. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԻԿՈՒՆՔԻ ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐԻ ՆԵՐԴՐՈՒՄԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏՈՒՄ ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ ԱՊՅՐՈՎԵԼՈՒ ԳՈՐԾՈՒՄ – զեկուցումը կարդացվել է ՀՀ պատերազմի, աշխատանքի և զինված

ուժերի վետերանների խորհրդի և ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի համատեղ գիտական նստաշրջանում՝ նվիրված Կովկասի ճակատամարտի հաղթական ավարտի 50-ամյակին՝ 1993թ. հոկտեմբերի 15-ին:

9. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԻՎԻԶԻԱՆԵՐԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՈՒԴԻՆ – զեկուցումը կարդացվել է ֆաշիզմի դեմ տարած հաղթանակի 50-ամյակին նվիրված ՀՀ ԳԱԱ հորեյրանական գիտաժողովում՝ 1995թ. ապրիլի 28-ին:

10. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ԱՆՁՆԱԿԱԶՄԻ ՈԱԶՄԱՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱԿԱՆ ԱՎԱՆԴՈՒՅԹՆԵՐԻ ՈԳՈՎ – զեկուցումը կարդացվել է ՀՀ պաշտպանության նախարարության, ՀՀ ԳԱԱ, Երևանի պետական համալսարանի և Հայաստանի գրողների միության՝ «Զինծառայողների համակողմանի դաստիարակության հիմնահարցերը թեմայով հանրապետական գիտաժողովում՝ 1996թ. հունիսի 24-25-ին: Ձեկուցման թեզիսները տպագրվել են ՀՀ ՊՆ հրատարակչության կողմից՝ 1996թ. հունիսին, էջ 10-12:

11. ՄԱՐՇԱԼ ԲԱՐՈՍՅԱՆԻ ՍՏԵՂՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԱՏՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐԺԵՔԸ – զեկուցումը կարդացվել է մարշալ Բաղրամյանի ծննդյան 100-ամյակին նվիրված ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի, ՀՀ ՊՆ, ՀՀ պատերազմի, աշխատանքի, զինված ուժերի վետերանների կոմիտեի և «Մարշալ Բաղրամյան» հիմնադրամի համատեղ գիտական նստաշրջանում՝ 1997թ. նոյեմբերի 14-ին:

12. ՍԱՐԴՆՐԱՊԱՏԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ ՄԱՐՇԱԼ ԲԱՐՈՍՅԱՆԻ ԳԼԱՀԱՏՄԱՄԲ – զեկուցումը կարդացվել է 1918թ. մայիսյան հերոսամարտի և Հայաստանի առա-

ջին Հանրապետության 80-ամյակին նվիրված ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի գիտական նստաշրջանում՝ 1998թ. մայիսի 20-21-ին:

13. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱՎԱՆԴՆ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՍՈՒՄ ՏԱՐԱԾ ՀԱՂԹԱՆԱԿՈՒՄ (Ռուսաստանի դաշնության պաշտպանության նախարարության կենտրոնական արխիվի նոր նյութեր) – զեկուցումը կարդացվել է Հայրենական մեծ պատերազմում ֆաշիզմի դեմ տարած հաղթանակի 55-ամյակին նվիրված ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի գիտական նստաշրջանում՝ 2000թ. մայիսի 6-ին:

14. ԲԱՆԱԿ-ԺՈՂՈՎՈՐԴ ԿԱՊԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՎԻԶԻԱՆԵՐՈՒՄ 1920–1945թթ. – զեկուցումը կարդացվել է ՀՀ պաշտպանության նախարարության կողմից հրավիրված «Բանակ և հասարակություն» թեմայով հանրապետական գիտագործնական կոնֆերանսում՝ 2001թ. մարտի 27-ին:

15. ՄԱՐՇԱԼ Հ.Զ.ԲԱՂՄԱՍՅԱՆԻ ԿՅԱՆՔՆ ՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ – զեկուցումը կարդացվել է ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի և «Մարշալ Բաղրամյան» հայրենասիրական-հասարակական կազմակերպության միացյալ գիտաժողովում՝ նվիրված 1941–1945թթ. Հայրենական մեծ պատերազմում տարած հաղթանակի 60-ամյակին՝ 2000թ. մայիսի 6-ին:

16. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԵՎ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՍՈՒՄ – զեկուցումը կարդացվել է ֆաշիզմի դեմ տարած հաղթանակի 60-ամյակին նվիրված ՀՀ ԳԱԱ հորեյանական գիտաժողովում՝ 2005թ. մայիսի 6-ին:

ՊԼԱԿԱՏՆԵՐ ПЛАКАТЫ

1. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԿԱԿՆԵՐԸ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄՈՒՄ (տրված է Խորհրդային Միության հայ հերոսների, Փառքի շքանշանի ասպետների, հայ մարշալների, գեներալների, ծովակալների, մատրոսովականների, գաստելոյականների, հայկական դիվիզիաների մասին համառոտ տեղեկություններ, նրանց լուսանկարները, մարտական ուղին) – Ե., 1988, ՀԿԿ Կենտրոնի հրատ., 20 000 տպաքանակ (հայերեն և ռուսերեն):

2. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ ԱՅԼԱԶԳԻ ՀԵՐՈՍՆԵՐ (տրված են 105 հայ և 10 հայաստանցի այլազգի հերոսների լուսանկարները, համառոտ կենսագրական տվյալները՝ հայերեն և ռուսերեն), – Ե., 2003, «Զանգակ-97» հրատ., 2000 տպաքանակ:

3. ՓԱՌՔԻ ՇՔԱՆՇԱՆԻ ՀԱՅ ԼՐԻՎ ԱՍՊԵՏՆԵՐԸ (տրված են Փառքի շքանշանի 26 հայ լրիվ ասպետների լուսանկարները, համառոտ կենսագրական տվյալները՝ հայերեն և ռուսերեն), – Ե., 2005, «Զանգակ-97» հրատ., 2000 տպաքանակ:

ԳՐԱԿԱՆ ԱՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ЛИТЕРАТУРНЫЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ

1. ԳԱՐՈՒՆ (բանաստեղծություն) – «Պղնձի համար», 21 փետրվարի 1958:

2. ՈՐՄԻ ՀԵՏՔԵՐՈՎ (պատմվածք) – Ե., 1959, Հայպետհրատ, «Ղափան» գրական ամսագիր, էջ 23-26:

3. ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ (պատմվածք) – Ե., 1959, Հայպետտիրատ, «Ղափան» գրական ամսանախ, էջ 27-29:

4. ՏԱՐԵՄՈՒՏԻՆ (պատմվածք) – «Պղնձի համար», 30 դեկտեմբերի 1961:

**ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ, ՄԱՐԶԱՅԻՆ, ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ,
ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԱՅԻՆ, ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԵՎ ՍԱՆԿՏ-
ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ
ԹԵՐԹԵՐՈՒՄ ՏՊԱԳՐԱԾ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ
ГАЗЕТНЫЕ СТАТЬИ**

1. ԳՈՎԵԼԻ ՆԱԽԱՁԵՆՈՒԹՅՈՒՆ – «Մանկավարժ» (Երևանի Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական ինստիտուտի պաշտոնաթերթ, 8 ապրիլի 1965, թիվ 5, էջ 4:

2. ՀԱՐՈՒՍ ՏՊԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՎ (Մոսկվա և Լենինգրադ կատարած թանգարանային պրակտիկայի մասին) – «Մանկավարժ», 21 հունիսի 1965, թիվ 15, էջ 4:

3. ԱՆՋՆՁԵԼԻ ՏՊԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ (Կիև, Ռիգա, Լենինգրադ և Մոսկվա կատարած թանգարանային պրակտիկայի մասին) – «Մանկավարժ», 13 սեպտեմբերի 1965, թիվ 18, էջ 13:

4. ԻՄ ԸՆԿԵՐՈՋ ՄԱՍԻՆ – «Մանկավարժ», 27 սեպտեմբերի 1965, թիվ 20, էջ 3:

5. ԿԲՐԱԶՐԱՑՆԵՆ ՌԻՍՄԱՆ ԱՌԱՋԱԴԻՄՈՒԹՅՈՒՆԸ – «Մանկավարժ», 11 հոկտեմբերի, 1965, թիվ 22, էջ 2:

6. ԿԱՄՐԱՊՆԴԵՆՔ ՀԱՋՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ – «Մանկավարժ», 7 նոյեմբերի 1965, թիվ 26, էջ 1:

7. ՀԱՐԱԶԱՏ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՊԱՏՎԻ ՀԱՄԱՐ – «Մանկավարժ», 16 մարտի 1966, թիվ 9, էջ 2:
8. ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԵՐԸ – «Պղնձի համար» (Կապան), 4 հունիսի 1968, էջ 3:
9. ՈԱԶՄԱՃԱԿԱՏԻ ԽԱՉՈՒԴԻՆԵՐՈՎ – «Պղնձի համար», 15 սեպտեմբերի 1970, թիվ 112, էջ 2-3:
10. ՀԱՅ ԳՎԱՐԴԻԱԿԱՆՆԵՐԸ – «Սովետական Հայաստան», 3 փետրվարի 1973, թիվ 29, էջ 4:
11. ԴԱԺԱՆ ՄԱՐՏԵՐՈՒՄ – «Սովետական Հայաստան», 4 հուլիսի 1973, թիվ 155, էջ 4:
12. ՊԱՏՄՈՒՄ ԵՆ ՎԱՎԵՐԱԳՐԵՐԸ – «Ավանգարդ», 9 սեպտեմբերի 1973, թիվ 108, էջ 3:
13. ՈՐԻՄ ՄԱՍԻՆ Է ԳՐԵԼ ՄԱՐՇԱԼԸ – «Ավանգարդ», 2 նոյեմբերի 1973, թիվ 131, էջ 3:
14. ՈՐԻՄ ՄԱՍԻՆ Է ԳՐԵԼ ՄԱՐՇԱԼԸ – «Պղնձի համար», 22 նոյեմբերի, 1973, թիվ 137, էջ 3-4:
15. ՎԱՎԵՐԱԳՐԵՐ ՀԱՅ ՕԴԱՉՈՒՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ – «Ավանգարդ», 18 օգոստոսի 1974, թիվ 98, էջ 3:
16. ԳՆԴԻ ՀՐԵՏԱՆՈՒ ՊԵՏԸ – «Սովետական Հայաստան», 8 հունվարի 1975, թիվ 6, էջ 4:
17. ՏԱՆԿԱՅԻՆ ԲՐԻԳԱԴԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԸ – «Պղնձի համար», 1 մարտի 1975, թիվ 27, էջ 2:
18. ՕԴԱՅԻՆ ՀՐԱՉԻԳՆԵՐԸ – «Ավանգարդ». 17 օգոստոսի 1975, թիվ 98, էջ 3:
19. ՀԱԴԹԱՆԱԿԻ ՋՈՐԱՀԱՆԴԵՍԻ ՄԱՍՆԱԿԻՑԸ – «Ավանգարդ», 7 սեպտեմբերի 1975, թիվ 107, էջ 3:
20. ՊԱՏՄՈՒՄ ԵՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԸ – «Սովետական Հայաստան», 13 սեպտեմբերի 1975, թիվ 215, էջ 4:
21. ՀԵՐՈՍԻ ՍԽՐԱՆՔՆ ԱՆՄԱՀ Է. ՀԻՇԱՏԱԿՆ՝ ԱՆՄԱՐ – «Ավանգարդ», 17 մարտի 1976, թիվ 33, էջ 3:

22. ԳՐԱՆՈԹԻ ԳՍՈՒՏ ՆՇԱՆԱՌՈՒՆ – «Սովետական
Հայաստան», 18 նոյեմբերի 1976, թիվ 47, էջ 1:
23. ԿՈՐԾԱՆԻՉ ԴՐԵՏԱՆՈՒ ԴԱՍԱԿԻ ԴՐԱՄԱՆԱՏԱՐԸ
– «Ավանգարդ», 24 դեկտեմբերի 1976, թիվ 154, էջ 3:
24. ГЕРОИ НЕ УМИРАЮТ – “Комсомолец”,
29 октября 1977, №130, с.4.
25. ԵՐԿԱԹՅԱ ԴԻՎԻԶԻԱՅԻ ՇԱՐՔԵՐՈՒՄ – «Ավան-
գարդ», 22 փետրվարի 1978» թիվ 23, էջ 4:
26. ԷՆՏԻԳԵՆԻ ԳԵՐՈՍՆԵՐԸ – «Սովետական
Հայաստան», 19 հունվարի 1980, թիվ 16, էջ 4:
27. ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՉՈՐՍ ՇՔԱՆՇԱՆՆԵՐԻ ԱՍՊԵՏԸ –
«Ավանգարդ», 21 փետրվարի 1982, թիվ 23, էջ 3:
28. ԳԵՐՈՍԱՑԱՎ ՏԻՍԱՅԻ ԱՓԻՆ – «Սովետական
Հայաստան», 4 ապրիլի 1985, թիվ 78, էջ 3:
29. ԳՐԻՉԸ՝ ՁԵՆՔ (մի լուսանկարի պատմություն)
– «Սովետական Հայաստան», 5 մայիսի 1985, թիվ 103,
էջ 2:
30. ԳԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՕՐՐԱՆԻ ՊԱՇՏՊԱՆՆԵՐԻ
ՇԱՐՔԵՐՈՒՄ – «Գրքերի աշխարհ», 20 ապրիլի 1986, թիվ
4, էջ 2:
31. ՄԱՐՏԵՐՈՒՄ ԹՐԾՎԱԾ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
– «Գրքերի աշխարհ», 24 հուլիսի 1988, թիվ 7, էջ 5:
32. ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՁԱՎԱԿՆԵՐԸ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՍԵԾ
ՊԱՏԵՐԱԶՄՈՒՄ – «Գրքերի աշխարհ», 23 հոկտեմբերի
1988, թիվ 10, էջ 1:
33. ПОСЛЕДНЯЯ АРМЯНСКАЯ ДИВИЗИЯ
– “Республика Армения”, 9 мая 1991, №82, с.2.
34. КАК ЭТО БЫЛО – “Республика Армения”,
28 мая 1991, №93, с.2.

35. В ПЕРВЫЕ ДНИ ВОЙНЫ – “Республика Армения”, 22 июня 1991, №82, с.1-2.

36. ԹԵ ԻՆՉՊԵՍ ԱՆԴՐՖԵԴԵՐԱՑԻԱՅԻ ԿԵՆՏԳՈՐԾ-ԿՈՍԸ ԿԱՊԱՆԻ ՇՐՋԱՆԻ 21 ԳՅՈՒՂ ՆԿԻՐԱԲԵՐԵՑ «ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ԱԴՐԲԵՉԱՆԻՆ» – «Երկիր», 1 հուլիսի 1992, թիվ 123, էջ 4:

37. ԹԵ ԻՆՉՊԵՍ ԱՆԴՐՖԵԴԵՐԱՑԻԱՅԻ ԿԵՆՏԳՈՐԾ-ԿՈՍԸ 1929թ. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 34539 ԶԱՌ. ԿՍ ՏԱՐԱԾՔԻՑ 4739 ԶԱՌ. ԿՍ-Ն ՆԿԻՐԱԲԵՐԵՑ «ԵՂԲԱՅ-ՐԱԿԱՆ ԱԴՐԲԵՉԱՆԻՆ» – «Երկիր», 17 հուլիսի 1992, թիվ 135, էջ 4:

38. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՆԱԿԸ 1918–1920 թվականներին – «Հայ գինվոր», հունիս 1994, թիվ 9, էջ 10-11 (շարունակելի):

39. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՆԱԿԸ 1918–1920 թվականներին – «Հայ գինվոր», հունիս 1994, թիվ 10, էջ 10-11:

40. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱԿԸ 1920–1922 թվականներին – «Հայ գինվոր», հուլիս 1994, թիվ 14, էջ 10-11 (շարունակելի):

41. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱԿԸ 1920–1922 թվականներին – «Հայ գինվոր», հուլիս 1994, թիվ 15, էջ 7 (շարունակելի):

42. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱԿԸ 1920–1922 թվականներին – «Հայ գինվոր», հուլիս 1994, թիվ 16, էջ 5 (շարունակելի):

43. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱԿԸ 1920–1922 թվականներին – «Հայ գինվոր», հուլիս 1994, թիվ 16, էջ 5 (շարունակելի):

44. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱԿԸ 1920–1922 թվականներին – «Հայ զինվոր», հունիս 1994, թիվ 17, էջ 10:

45. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԻՎԻԶԻԱՆ 1922–1940 թվականներին – «Հայ զինվոր», օգոստոս 1994, թիվ 19, էջ 5:

46. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶՈՐԱՄԻՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ 1941–1945թթ. – «Հայ զինվոր», 22-29 հոկտեմբերի 1994, էջ 5 (շարունակելի):

47. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶՈՐԱՄԻՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ 1941–1945թթ. – «Հայ զինվոր», նոյեմբեր 1994, թիվ 30, էջ 5:

48. ՀԱՅ ՈԱԶՄԻԿՆԵՐԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՍԽՐԱՆՔՆԵՐԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԵՐԻՆ – «Հայ զինվոր», 22-29 դեկտեմբերի 1994, թիվ 36, էջ 5 (շարունակելի):

49. ՀԱՅ ՈԱԶՄԻԿՆԵՐԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՍԽՐԱՆՔՆԵՐԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԵՐԻՆ – «Հայ զինվոր», 29 դեկտեմբերի 1994 – 4 հունվարի 1995, թիվ 37, էջ 6 (շարունակելի):

50. ՀԱՅ ՈԱԶՄԻԿՆԵՐԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՍԽՐԱՆՔՆԵՐԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԵՐԻՆ – «Հայ զինվոր», 14-21 հունվարի 1995, թիվ 1, էջ 5 (շարունակելի):

51. ՀԱՅ ՈԱԶՄԻԿՆԵՐԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՍԽՐԱՆՔՆԵՐԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԵՐԻՆ – «Հայ զինվոր», 21-28 հունվարի 1995, թիվ 2, էջ 6 (շարունակելի):

52. ՀԱՅ ՈԱԶՄԻԿՆԵՐԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՍԽՐԱՆՔՆԵՐԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԵՐԻՆ – «Հայ զինվոր», հունվար 1995, թիվ 3, էջ 6 (շարունակելի):

53. ՀԱՅ ՈԱԶՄԻԿՆԵՐԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՍԽՐԱՆՔՆԵՐԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԵՐԻՆ – «Հայ զինվոր», 4-11 փետրվարի 1995, թիվ 4, էջ 6 (շարունակելի):

54. ՀԱՅ ՈԱԶՄԻԿՆԵՐԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՍԽՐԱՆՔՆԵՐԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԵՐԻՆ – «Հայ զինվոր», 11-18 փետրվարի 1995, թիվ 5, էջ 6 (շարունակելի):

55. ՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐԸ ԿՈՒՐՍԿԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏՈՒՄ (5 հուլիսի – 23 օգոստոսի 1943թ.), «Հայ զինվոր», 18-25 մարտի 1995, թիվ 10, էջ 6 (շարունակելի):

56. ՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐԸ ԿՈՒՐՍԿԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏՈՒՄ (5 հուլիսի – 23 օգոստոսի 1943թ.), «Հայ զինվոր», 25-31 մարտի 1995, թիվ 11, էջ 6 (շարունակելի):

57. ՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐԸ ԿՈՒՐՍԿԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏՈՒՄ (5 հուլիսի – 23 օգոստոսի 1943թ.), «Հայ զինվոր», 1-7 ապրիլի 1995, թիվ 12, էջ 6:

58. ՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐԸ ՉԵԽՈՍՆԱԿԱԿԻԱՅԻ ԱՋԱՏԱԳՐՄԱՆ ՄԱՐՏԵՐՈՒՄ – «Հայ զինվոր», 23-30 ապրիլի 1995, թիվ 15, էջ 6:

59. ԳԵՆԵՐԱԼ ԻՎԱՆՅԱՆԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՍԽՐԱՆՔՆԵՐԸ – «Հայ զինվոր», 16-23 մայիսի 1995, թիվ 18, էջ 4:

60. ՀԱՅ ԹԻԿՈՒՆՔԱՅԻՆՆԵՐԻ ԱՎԱՆԴԸ – «Հայ զինվոր», 5-12 հունիսի 1995, թիվ 21, էջ 12:

61. ՀԱՅՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԸ – «Հայ զինվոր», 5-12 օգոստոսի 1995, թիվ 30, էջ 9:

62. ՀԱՅԵՐԸ ԵՎ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՀԵՌԱՎՈՐ ԱՐԵՎԵԼ-ՔՈՒՄ – «Հայ զինվոր», 26 օգոստոսի – 2 սեպտեմբերի 1995, թիվ 33, էջ 10:

63. ԷՂՈՒԱՐԴ ԱՍԱԴՈՎԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ԽԱՉԸ – «Հայ զինվոր», 36 օգոստոսի 2 սեպտեմբերի 1995, թիվ 34, էջ 11:

64. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՆԱԿԸ 1918-1920 թվականներին – «Կապան», 22 սեպտեմբերի 1995, թիվ 29, էջ 3 (շարունակելի):

65. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՆԱԿԸ 1918-

1920 թվականների – «Կապան», 29 սեպտեմբերի 1995, թիվ 30, էջ 3-4:

66. ՇԱՌԼ ԱԶՆԱՎՈՒՐԻ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐԱԳՈՒՅՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԱՐԽԻՎՈՒՄ -- «Ազգ», 21 դեկտեմբերի 1995, թիվ 245, էջ 6:

67. ՄԱՐՇԱԼ ԲԱՂՐԱՄՅԱՆ (100-ամյակի առթիվ) – «Հայ զինվոր», 27 սեպտեմբերի – 4 հոկտեմբերի 1997, թիվ 38, էջ 8-9 (շարունակելի):

68. ՄԱՐՇԱԼ ԲԱՂՐԱՄՅԱՆ (100-ամյակի առթիվ) – «Հայ զինվոր», 4-11 հոկտեմբերի 1997, թիվ 39, էջ 11 (շարունակելի):

69. ՄԱՐՇԱԼ ԲԱՂՐԱՄՅԱՆ (100-ամյակի առթիվ) – «Հայ զինվոր», 11-18 հոկտեմբերի 1997, թիվ 40, էջ 11:

70. ՈԱԶՄԱՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄՆԱՅՈՒՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ – «Հայ զինվոր», 21 նոյեմբերի 1997, թիվ 46, էջ 10:

71. ՀԱՅ ԱԿԱՆԱՎՈՐ ԶՈՐԱՎԱՐԸ – «Զահ» (Արմավիրի «Արարատ» համալսարանի պաշտոնաթերթ), 4 դեկտեմբերի 1997, թիվ 2, էջ 2:

72. ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՖԱՇԻԶՄԻ ԴԵՄ ՏԱՐԱԾ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻՆ ՓՐԿԵՑ ՆՈՐ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԻՑ – «Հայք», 8 մայիսի 1998, թիվ 46, էջ 8:

73. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿԸ ԵՎ ՄԵԾ ՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ (1918–1920թթ.) – «Հայություն» (Սփյուռքահայերի հետ կապերի կոմիտեի պարբերաթերթ), 20-31 հուլիսի 1998, էջ 1-3:

74. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅ ՀԵՐՈՍՆԵՐԻ ԹՎԱՔԱՆԱԿԻ ՇՈՒՐՋ – «Հայ զինվոր», 15-22 օգոստոսի 1998, թիվ 32, էջ 11:

75. ՀԱՅ ՈԱԶՄԻԿՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿՈՎ-

ԿԱՍԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻՆ (25 հուլիսի 1942 – 9 հոկտեմբերի 1943) – «Հայ զինվոր», 3-10 հոկտեմբերի 1998, թիվ 39, էջ 11:

76. ԴԵՐՈՍՆԵՐԻՑ ԱՄԵՆԱԿՐՏՍԵՐԸ – «Հայ զինվոր», 2-9 դեկտեմբերի 2000, թիվ 48, էջ 11:

77. ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅ ԴԵՐՈՍԸ (ԼԱԶԱՐ ԶԱՊՉԱՆՈՎ): ՄԵՆԱՄԱՐՏ 50 ՏԱՆԿԻ ԴԵՄ (ՍԵՐԳԵՅ ՕԳԱՆՈՎ)» ՀԱՂ-ԹԱՆԱԿԻ ՋՈՐՈՎԱՆԴԵՍԻ ՄԱՍՆԱԿԻՑԸ (Ա.ԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՍՏԱԿԱՆՈՎ) – «Հայ զինվոր», 24 փետրվարի 3 մարտի 2001, թիվ 7, էջ 10:

78. ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆԸ ԵՎ ՊԱՏՄԱԲԱՆԸ – «Սյունյաց աշխարհ», 10 ապրիլի 2002, թիվ 8, էջ 6 (Լ.Ա.Ստեփանյանի համահեղինակությամբ):

79. ВКЛАД АРМЯНСКОГО НАРОДА В ПОБЕДУ В БИТВЕ ЗА КАВКАЗ – “Вестник Союза армян России, Москва, июль 2003, вып. 7(19), с.12.

80. ԼԵԳԵՆԴԱՐ ԴԵՏԱԽՈՒՅՁԸ (ԽՈՐԻՐՈՂԱՅԻՆ ՄԻՈՒՔՅԱՆ ԽԵՐՈՍ, գնդապետ Գևորգ Վարդանյանի ծննդյան 80-ամյակի առթիվ) – «Հայ զինվոր», 17-24 հունվար 2004, թիվ 1, էջ 12 (Լ.Ա.Ստեփանյանի համահեղինակությամբ):

81. ՄԱՐՏԻԿԸ, ԴԵՏԱԽՈՒՅՁՆ ՈՒ ԳԻՏՆԱԿԱՆԸ (պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, անլեզալ հետախույզ Ջ.Մ.Ղասաբյանի ծննդյան 85-ամյակի առթիվ): – «Հայ զինվոր», 31 հունվարի – 7 փետրվարի 2004, թիվ 3, էջ 9:

82. ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՈՒԹ ՇՔԱՆՇԱՆՆԵՐԻ ԱՍՊԵՏԸ – «Հայ զինվոր», 7-14 փետրվարի 2004, թիվ 4, էջ 9 (Լ.Ա.Ստեփանյանի համահեղինակությամբ):

83. ԴՈՉԱԿԱՎՈՐ ԳԻՏՆԱԿԱՆԸ, ՄԱՐՏԻԿՆ ՈՒ ՔԱՂԱ-

ՔԱՑԻՆ (ակադեմիկոս Անուշավան Արզումանյանի ծննդյան 100-ամյակի առթիվ) – «Հայաստանի կոմունիստ», 10-17 փետրվարի 2004, թիվ 4, էջ 3 (Լ.Ա.Ստեփանյանի համահեղինակությամբ):

Նույն հոդվածը տպագրվել է «Սյունյաց երկիր» թերթի 2004թ. մարտի 2-ի թիվ 7-ի 4-րդ էջում:

84. ЗНАТЬ СВОЮ ИСТОРИЮ, ПОМНИТЬ ГЕРОЕВ – “Республика Армения”, 6 мая 2005, №33, с.7-8.

85. ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԱՈՆՉՎՈՂ ՄԻ ՔԱՆԻ ՀԱՐՑԵՐ – «Սյունյաց երկիր», 7 մայիսի 2005, թիվ 16-18, էջ 4:

86. АРМЯНЕ В БОЯХ ЗА ЛЕНИНГРАД “Веруем” (Հավատամք), газета армянской общины Санкт-Петербурга, 30 июня 2005, №7 (146), с.6.

ԽՄԲԱԳՐԱԾ ԳՐՔԵՐ РЕДАКТИРОВАННЫЕ КНИГИ

1. ՄԱՐՍ ՍԱՀԱԿՅԱՆ – Սովետական ռազմիկների մարտական եղբայրությունը Լենինգրադի համար մղված մարտերում (1941–1944), Ե., 1986, ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., 16,6 մամուլ, 271 էջ:

2. ՍԵՐԳԵՅ ՇԻՐԻՆՅԱՆ – Հայրենիքի զինվորները, Ե., 1986, «Հայաստան» հրատ., 5,25 մամուլ, 88 էջ:

3. ԿԻՄ ՂԱԼԱՉՅԱՆ – Փառքի հուշարձաններ, Ե., 1986, «Հայաստան» հրատ., 32,18 մամուլ, 242 էջ:

4. ԳԵՎՈՐԳ ՂԱՐԻԲՉԱՆՅԱՆ, ԱԲԵԼ ՍԻՍՈՆՅԱՆ – Մարշալ Բաղրամյան, Ե., 1987, «Գիտելիք» հրատ., 31 էջ:

5. БОРИС САРКИСОВ – Не звони, не звони колокол, Е.: изд. “Айжастан”, 1998, 7,98 п.л., 124 с.

6. ԱՌՈՒՐԻԿ ԱՍԻԼԲԵԿՅԱՆ – Ուղմահետքերը ձգվում են մինչև անմահություն, Ե., 1989, «Հայաստան» հրատ., 10,34 մամուլ, 232 էջ:

7. ԿԻՄ ՂԱԼԱԶՅԱՆ – Ծովածիններ, Ե., 1989, «Խորհրդային գրող» հրատ., 27,92 մամուլ, 528 էջ:

8. ԵՐՎԱՆԴ ԽԱԼԵՅԱՆ – Թշնամու թիկունքում, Ե., 1990, Հայկ. ԽՍՀ ԳԱ հրատ., 17 մամուլ, 272 էջ:

9. ԱՐՇԱԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏՅԱՆ – ԽՍՀՄ մարշալներ, Ե., 1990, «Հայաստան» հրատ., 14,27 մամուլ, 302 էջ:

10. ՎԱՂԻՆԱԿ ՇԱՀԿԵՐԴՅԱՆ – Կրակի և մահվան միջով, Ե., 1990, «Հայաստան» հրատ., 7,81 մամուլ, 158 էջ:

11. ԽԻԿԱՐ ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ – Հայ ժողովրդի ավանդը Հայրենական մեծ պատերազմում տարած հաղթանակում, Ե., 1995, ՀՀ ԳԱ «Գիտություն» հրատ., 5 մամուլ, 76 էջ:

12. ԱՐՏԱՎԱԶԴ ՄԿՐՏՉՅԱՆ – Կապանցիները Հայրենական մեծ պատերազմում, Ե., 1998, ՀՀ ԳԱ «Գիտություն» հրատ., 21,5 մամուլ, 326 էջ:

13. ԱԼԲԵՐՏ ԲՅՈՒՐԶՅԱՆ – 1826-1828 ռուս-պարսկական պատերազմի մի քանի հիմնահարցեր (պատմություն, պատմագրություն), Ե., 1999, ՀՀ ԳԱ «Գիտություն» հրատ., 8 մամուլ, 128 էջ:

14. ՀՐԱԶԻԿ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ – Խորհրդային Հայաստանի աշխատավորության ավանդը Հայրենական մեծ պատերազմի հաղթանակում (1941-1945թթ.) Ե., 2002, «Ասողիկ» հրատ., 183 էջ:

15. ԳՐԱԶԻԿ ՍԱՆՈՒԿՅԱՆ – Հայաստանի մտավորականության ավանդը գերմանաֆաշիստական զավթիչների ջախջախման գործում (1941–1945թթ.), Ե., 2000, «Ասողիկ» հրատ., 46 էջ:

16. ԳՐԱԶԻԿ ՍԱՆՈՒԿՅԱՆ – Հայաստանի աշխատավորության ավանդը Հայրենական մեծ պատերազմի հաղթանակում (1941–1945թթ.), պատմագրություն, Ե., 2000, «Ասողիկ» հրատ., 18 էջ:

17. ԱԼԲԵՐՏ ԲՅՈՒՐԲՉՅԱՆ – 1826–1828 ռուս-պարսկական պատերազմը, Ե., 2000, «Ձանգակ-97» հրատ., 10 մամուլ, 160 էջ:

18. ԱՐՈՒՄՅԱԿ ՏԵՐՉԱՆՅԱՆ – Հայ Առաքելական եկեղեցին Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի տարիներին (1939–1945թթ.) Ե., 2001, «Նոր կյանք ինստիտուտ» հրատ., 7,5 մամուլ, 120 էջ:

19. ԳՐԻՇԱ ԶԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ – Խորհրդային Միության հայ հերոսների և «Փառքի շքանշանի» լրիվ ասպետների հիմնահարցը հայ պատմագիտության մեջ, Ե., 2002, «Ձանգակ-97» հրատ., 6 մամուլ, 96 էջ:

20. ԴԻՄԻՏՐԻ ՍԱՐԳՍՅԱՆ – Շողազա (Սևանի շրջանի Ձորագյուղ բնակավայրի պատմությունը), Ե., 2002, «Ձանգակ-97» հրատ., 24 մամուլ, 384 էջ (գիրքը խմբագրվել է Համլետ Հարությունյանի հետ միասին):

21. ՀԱՅԿ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ, ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ – ՀԱՅԿԱԶՈՒՆՔ, Ե., 2002, «Ամարաս» հրատ., 720 էջ (խմբագրել է ցարական և Խորհրդային բանակների հայ զենեարանների բաժինները, զրել անլեզալ հետախույզ, Խորհրդային Միության հերոս, գնդապետ Գևորգ Վարդանյանի մասին ակնարկը):

22. ՎԱԼԴԻՄԻՐ ՂԱԶԱԽԵՑՅԱՆ – Հայ պարտիզան-

ները, Ե., 2004, «Զանգակ-97» հրատ., 10 մամուլ, 158 էջ:

23. ԳՈՂԱՐ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ – Հայաստանի արդյունաբերությունը Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներին (1941–1945), Ե., 2005, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 7,5 մամուլ, 118 էջ:

24. ԱԼԲԵՐՏ ԹՅՈՒՐԹՉՅԱՆ – Հայ-ռուսական առևտրատնտեսական կապերը 18-րդ դարի առաջին քառորդին, Ե., 2005, «Լուսակն» հրատ., 192 էջ:

ԳՐԱՆՈՍԱԾ ԳՐԲԵՐ РЕЦЕНЗИРОВАННЫЕ КНИГИ

1. ԶՆԱՐԻԿ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ – Սովետական Հայաստանի կոլտնտեսային գյուղացիությունը Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներին, Ե., 1979, ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., 12,25 մամուլ, 196 էջ:

2. ՀԱՍԼԵՏ ՉԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ – Հայկական ՍՍՀ բանվոր դասակարգը սոցիալիզմի անրապնդման և զարգացման ժամանակաշրջանում, Ե., 1983, Հայկ. ՍՍՀ ԳԱ հրատ., 10 մամուլ, 158 էջ:

3. ԱԲԵԼ ՍԻՄՈՆՅԱՆ – Անմահ սխրանք, Ե., 1985, «Գիտելիք» հրատ., 1.5 մամուլ, 24 էջ:

4. ՈԱԶՍԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ – Ե., 1993, «Լույս» հրատ., 16 մամուլ, 255 էջ:

5. ԱՐՇԱԿԻՐ ՀԱԿՈԲՅԱՆ – Կովկասյան նախալեռներից մինչև Բեռլին – Էլբա, Ե., 1991, ՀՀ ԳԱ հրատ., 22 մամուլ, 348 էջ:

6. ՍՈՒՐԱԴ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ – Հայաստանի Հանրապետության բանակը 1918–1920, Ե., 1996, ՀՀ ԳԱԱ «Գի-

տություն» հրատ., 8,75 մամուլ, 140 էջ:

7. ՄՈՒՐԱԴ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ – Հայկական կամավորական խմբերը և ազգային գումարտակները Կովկասյան ռազմաճակատում (1914–1917թթ.), Ե., 1999, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 22 մամուլ, 336 էջ:

8. ՀՐԱՆՏ ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆ – Գակատագրին ընդառաջ, Ե., 2001, «Ամարաս» հրատ., 240 էջ:

9. ԱՄԱՏՈՒՆԻ ՎԻՐԱԲՅԱՆ – Հայաստանը Ստալինից մինչև Խրուշչով, Ե., 2001, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 14,85 մամուլ, 238 էջ:

10. ՀՐԱՆՏ ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆ – Մարտնչող Արցախը 1917–2000, գիրք Ա, 1917–1923, Ե., «Զանգակ-97» հրատ., 21,25 մամուլ, 338 էջ:

11. ՀՐԱՆՏ ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆ – Մարտնչող Արցախը 1917–2000, գիրք Բ, 1923–1985, Ե., 2005, «Զանգակ-97» հրատ., 17 մամուլ, 278 էջ:

12. АРТАВАЗД БАГРАТИД (Роман Багдасарян) – Участие армянского народа в битве за Кавказ в период Великой Отечественной войны (25.06.1942 – 09.10.1943), Е.: изд. “Гитутюн”, НАН РА, 2005, 12,25 п.л., 198 с.

ԽՈՐՀԱՏՎՈՒԹՅԱՄԲ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԱԾ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ КОНСУЛЬТАНТ ИЗДАНИЙ КНИГ

1. ՎԱՀԱՆ ՄԿՐՏՉՅԱՆ – Հայ ժողովուրդը Հայրենական մեծ պատերազմում, Ե., 2005, ՀՀ ՊՆ քարոզչության վարչություն, «Ամարաս» տպարան, 64 էջ:

**Կ.Ա.ՉԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅԱՄԲ
ՊԱՇՏՊԱՆԱԾ ԱՍԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ЗАЩИЩЕННЫЕ ДИССЕРТАЦИИ
ПОД РУКОВОДСТВОМ К.А.АРУТЮНЯНА**

1. ՍԻՐՁՈՅԱՆ ՍՈՒՐԵՆ ԳԱՐԵԳԻՆԻ – Հայ ժողովրդի մասնակցությունը Ստալինգրադյան ճակատամարտին (17.7.1942 – 2.2.1943թ.): Պատմական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսություն: Պաշտպանությունը կայացել է ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտում՝ 1997թ. նոյեմբերի 11-ին:

2. ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ ՀԱԿՈԲ ԹԵԼՍԱՆԻ – Արցախահայության մասնակցությունը Հայրենական մեծ պատերազմին (1941–1945թթ.): Պատմական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսություն: Պաշտպանությունը կայացել է ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտում՝ 2004թ. հունիսի 8-ին:

**Կ.Ա.ՉԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅԱՄԲ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏԱԾ
ԱՍԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ДИССЕРТАЦИИ, ГОТОВЫЕ К ЗАЩИТЕ
ПОД РУКОВОДСТВОМ К.А.АРУТЮНЯНА**

1. ՏԵՐՁԱՆՅԱՆ ԱՐՈՒՄՅԱԿ ՍԱՄՍՈՆԻ – Հայ Առաքելական Եկեղեցին երկրորդ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ (1939–1945թթ.): Պատմական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսություն:

2. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ ԳՐԻՇԱ ՆԱՐԻՄԱՆԻ – 1941–

1945թթ. Հայրենական մեծ պատերազմին հայ ժողովրդի մասնակցության մի քանի հիմնահարցերի ուսումնասիրությունը հայ պատմագիտության կողմից: Պատմական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսություն:

**ԸՆԴԴԻՍԱԽՈՍՈՒԹՅԱՄԲ ՊԱՇՏՊԱԼԱԾ
ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ДИССЕРТАЦИИ, ЗАЩИЩЕННЫЕ
ПОД ОППОНЕНТСТВОМ
К.А.АРУТЮНЯНА**

1. **ОРОПЯН СТЕПАН** – Деятельность партийных организаций республик Закавказья по дальнейшему укреплению дружбы народов многонационального края и усилению их экономического содружества в ходе битвы за Кавказ. Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук. Защита диссертации состоялась в Институте партии ЦК КП Армении 20 июня 1989г.

2. **ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ ՍՈՒՐԱԴ ԼԵՎՈՆԻ** – Հայաստանի Հանրապետության բանակը և նրա գործունեությունը (1918–1920թթ.): Պատմական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսություն: Պաշտպանությունը կայացել է ՀՀ ԳԱ պատմության ինստիտուտում՝ 1995թ. մարտի 18-ին:

3. **ՆԱԶԱՐՅԱՆ ԱՐԱՄ ՍՐԱՊԻՈՆԻ** – Հայկական զորամասերի կազմավորումը Կովկասյան ճակատում: Պատմական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսություն: Պաշտպանու-

թյունը կայացել է ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտում՝ 2000թ. նոյեմբերի 10-ին:

4. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ ՄՅԵՐ ԱԼԵԶԱՆԴՐԻ – Արցախյան պատերազմը և պաշտպանության բանակի մարտական ուղին 1991–1994թթ.: Պատմական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսություն: Պաշտպանությունը կայացել է ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտում՝ 2000թ. հոկտեմբերի 29-ին:

5. ՍԱՐԳՍՅԱՆ ԱՂՎԱՆ ՎԱԴԻՆԱԿԻ – Հայ զինվորի դաստիարակության համակարգի ստեղծման մանկավարժական հիմունքները: Մանկավարժական գիտությունների դոկտորի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսություն: Պաշտպանությունը կայացել է Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանում՝ 2002թ. հոկտեմբերի 8-ին:

ԳՐԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Կ.Ա.ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ ԳՐՔԵՐԻ ՄԱՍԻՆ РЕЦЕНЗИИ О КНИГАХ К.А.АРУТЮНЯНА

ա) Տպագրված գիտական հանդեսներում

а) в научных журналах

1. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱՎԱՆԴՆ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄՈՒՄ ՏԱՐԱԾ ՀԱՂԹԱՆԱԿՈՒՄ (1941–1945թթ.), Ե., 2001, «Զանգակ-97» հրատ., – Գ.Ն.Հարությունյան, «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2001, թիվ 1, էջ 209-211:

2. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ (1939–1945թթ.), Ե.,

2001, «Հրազդան» հրատ., – Գ.Ն.Հարությունյան, «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2002, թիվ 2, էջ 229-231:

3. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԶՈՐԱՄԻԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ 1918–1945 թվականներին, Ե., 2002, «Զանգակ-97» հրատ., – Գ.Ն.Հարությունյան, «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2002, թիվ 2, էջ 310-314:

4. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ (1939–1945թթ.), Ե., 2002, «Զանգակ-97» հրատ., – Գ.Ն.Հարությունյան, «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2003, թիվ 1, էջ 287-291:

5. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ 1941–1945թթ. (ռուսերեն), Ե., 2004, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., – Ա.Յ.Զյուրբջյան, «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2005, թիվ 3, էջ 220-223:

բ) Տպագրված թերթերում

б) в газетax

1. 76-րդ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՐԱԶԳԱՅԻՆԸ – Ռոժենտ Գրիգորյան, «Սովետական Հայաստան», 5 մայիսի 1977, էջ 2:

2. ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՍԽՐԱԼԻ ՈՒՂԻ – Ռևիկ Գրիգորյան, «Սովետական Հայաստան», 15 հունիսի 1980, թիվ 140, էջ 4:

3. ՉԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻԱՅԻ ԱԶԱՏԱԳՐՄԱՆ ՄԱՐՏԵՐՈՒՄ – Ռևիկ Գրիգորյան, «Սովետական Հայաստան», 19 սեպտեմբերի 1980, թիվ 219, էջ 2:

4. ԹԱՄԱՆՅԱՆ ԴԻՎԻԶԻԱՅԻ ՏԱՐԵԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ – Խիկար Բարսեղյան, «Երեկոյան Երևան», 24 մարտի 1987, թիվ 72, էջ 3:

5. ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՅԻ ԵՎ ԱՎԱՏՐԻԱՅԻ ԱԶԱՏԱԳՐՄԱՆ ՄԱՐՏԵՐՈՒՄ – Կորդա Մադ, «Ոյա Թազա» (քրդերեն), 13 հոկտեմբերի 1990, էջ 4:

6. КРЕЩЕНИЕ В САРДАРАПАТСКОЙ БИТВЕ – Левон Степанян, “Республика Армения”, 29 октября 1997, №197, с.2.

7. О РАТНОМ ПУТИ МАРШАЛА – Рожент Григорян, “Голос Армении”, 6 декабря 1997, №137, с.4.

8. ՆՈՐ ԳԻՐՔ. «ՄԱՐՇԱԼ ԲԱՂՐԱՄՅԱՆ» – Արմեն Կարապետյան, «Հայաստանի կոմունիստ», 20-27 փետրվարի 1998, թիվ 6, էջ 3:

9. ՆՈՐ ԳԻՐՔ ԶՈՐԱՎԱՐԻ ՄԱՍԻՆ – Ռոժենտ Գրիգորյան, «Հայաստան», 14 ապրիլի 1998, թիվ 38, էջ 4:

10. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱՎԱՆԴՈՒ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄՈՒՄ ՏԱՐԱԾ ՀԱՂԹԱՆԱԿՈՒՄ – Սանդրո Ջուլիակյան, «Հայ զինվոր», 24 փետրվարի – 3 մարտի 2001, թիվ 7, էջ 11.

11. ՎԵՐԱԿԵՆԴԱՆԱՑՆԵԼՈՎ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏԻ ԻՐԱՂԱՐՁՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ – Վահրամ Օրբելյան, «Այուևյաց աշխարհ», 27 օգոստոսի 2001, թիվ 19, էջ 5:

12. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ (1939–1945թթ.) – Սանդրո Ջուլիակյան, «Հայ զինվոր», 19-26 մայիսի 2001, թիվ 19, էջ 14:

13. ԳԻՐՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶՈՐԱՄԻԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱ-

ՍԻՆ – Սանդրո Ջուլիակյան, «Հայ զինվոր», 30 մարտի – 6 ապրիլի 2002, թիվ 12, էջ 10:

14. МАРШАЛ ПОБЕДЫ – Р.Закоян, “Правда Армении”, 30 ноября 2002, №132, с.4.

15. ՄԱՐՇԱԼԻ ՀԻՇՍՏԱԿԻՆ – «Հայ զինվոր», 30 նոյեմբերի – 7 դեկտեմբերի 2002, թիվ 47, էջ 7:

16. ՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԵԾ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆԻՆ – Սանդրո Ջուլիակյան, «Հայ զինվոր», 14-21 դեկտեմբերի 2002, թիվ 49, էջ 11:

17. МАРШАЛ ПОБЕДЫ – И.Х.БАГРАМЯН – Гагик Арутюнян, “Голос Армении”, 30 ноября 2002, №132, с.4.

18. ՀԱՂԹԱՆԱԿԻ ՄԱՐՇԱԼԸ, Հ.Բ.ԲԱՂՐԱՄՅԱՆ – Գագիկ Հարությունյան, «Սյունյաց աշխարհ», 18 մարտի 2003, թիվ 6, էջ 5:

19. УЧАСТИЕ АРМЯНСКОГО НАРОДА В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ СОВЕТСКОГО СОЮЗА (1941–1945гг.) – Сергей Малхасян, “Республика Армения”, 16 февраля 2005г., №11, с.7.

20. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԵԾ ԱՇԱՆԴԸ – Ալբերտ Զյուրջյան, «Հայ զինվոր», 26 փետրվարի – 5 մարտի 2005, թիվ 7, էջ 12:

21. ДРУЖБА НАРОДОВ – ЗАЛОГ ПОБЕДЫ – А.Абрамов, газ. “Ветеран”, М., 2005, ноябрь, №41, с.9 (о монографии “Участие армянского народа в Великой Отечественной войне Советского Союза 1941–1945гг.”).

Կ.Ա.ՉԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ БИОГРАФИЯ К.А.АРУТЮНЯНА

Կլիմենտ Ամասիայի Չարությունյանը ծնվել է 1940թ. մայիսի 1-ին Չայաստանի Չանրապետության Սյունիքի մարզի Կապան քաղաքում՝ շիկահողջի ծնողների ընտանիքում. հայրը եղել է դպրոցի տնօրեն, մայրը՝ բուժքույր: 1947–1957թթ. սովորել և ավարտել է Կապանի թիվ 2 միջնակարգ դպրոցը: Դպրոցական տարիներին մասնակցել է քաղաքային գրադարանին կից գրական խմբակի պարապմունքներին, գրել արձակ և չափածո ստեղծագործություններ, տպագրվել շրջանային «Պղնձի համար» թերթում, «Ղափան» գրական ամսանախում, ակտիվ թղթակցել «Պիոներ» ամսագրին և «Պիոներ կանչ» թերթին: Դպրոցն ավարտելուց հետո աշխատանքի է անցել Կապանի մեքենատրակտորային կայանում, ապա ընդունվել Չայկական գյուղատնտեսական ինստիտուտի մեքենայացման ֆակուլտետը (սկզբում հեռակա, ապա ստացիոնար բաժին): 1961–1966թթ. սովորել և գերազանցությամբ ավարտել է Երևանի Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական ինստիտուտի պատմալեզվագրական ֆակուլտետի պատմության բաժինը: Ինստիտուտում սովորելու տարիներին թղթակցել է ինստիտուտի «Մանկավարժ» թերթին, բարձր կուրսերում ղեկավարել Չայոց պատմության ուսանողական գիտական ընկերության աշխատանքները, հանդես եկել «Մեծ եղեռնը», «Չայ կամավորական շարժումը Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին» հետաքրքիր, այն ժամանակվա համար շատ հանարձակ գեկուցումներով,

1966թ. ապրիլի 25-28-ին մասնակցել է Բաթումի մանկավարժական ինստիտուտի ուսանողական գիտական նստաշրջանին, կարդացել «Արևմտահայերի ազգային-ազատագրական շարժումը 1914–1916թթ.» զեկուցումը: 1966թ. սեպտեմբեր – 1968թ. դեկտեմբեր ամիսներին աշխատել է Հայաստանի նորագույն պատմության պետական կենտրոնական արխիվում որպես կրտսեր, ապա ավագ գիտաշխատող, ձեռք բերել արխիվային փաստաթղթերի հետ աշխատելու փորձ, «Բանբեր Հայաստանի արխիվների» հանդեսում տպագրել է իր առաջին գիտական գործերը: Արխիվում աշխատելու տարիները զգալի չափով նպաստել են պատմաբան-գիտնականի ձևավորման և կայացման գործընթացին: 1968թ. ընդունվել է Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի պատմության ինստիտուտի ասպիրանտուրան (ալտադրուքունից կտրված) և 1971թ. հաջողությամբ ավարտել այն: Ավարտելուց հետո մինչև այսօր Կ.Ա.Հարությունյանն աշխատում է նույն ինստիտուտում սկզբում որպես կրտսեր, ապա՝ ավագ և առաջատար գիտաշխատող, իսկ 1994թ. հունիսից՝ «Հայ ժողովրդի մասնակցությունը Երկրորդ համաշխարհային և Հայրենական մեծ պատերազմներին» թեմատիկ խմբի ղեկավար: 1979-ին պաշտպանել է թեկնածուական, իսկ 1994-ին՝ դոկտորական աստենախոսություններ, ստացել պատմական գիտությունների թեկնածուի և դոկտորի գիտական աստիճաններ: Նա մասնագիտացել է Երկրորդ համաշխարհային և Հայրենական մեծ պատերազմին հայ ժողովրդի մասնակցության, հայկական ազգային գորամիավորումների և զինվորական մամուլի պատմության, հայ մարշալների կենսագրությունների անհայտ էջերի

լուսաբանման հիմնահարցերում: Կ.Ա.Յարությունյանը հրատարակել է 17 մենագրություն՝ 300 տպ. մասնուլ (որից 7-ը համահեղինակությամբ), մասնակցել արխիվային փաստաթղթերի ու նյութերի 4 ժողովածուի և «Հուշամատյան» հիմնակազմ քառօրյակի կազմման և խմբագրման աշխատանքներին: Գիտական հանդեսներում, ժողովածուներում և հանրագիտարանում տպագրել է 72 աշխատություն, միջազգային, հանրապետական, ակադեմիական և ինստիտուտային գիտաժողովներում հանդես եկել 22 զեկուցումներով, տպագրել Հայրենական մեծ պատերազմին հայ ժողովրդի մասնակցության հիմնահարցին վերաբերող պլակատներ, որոնք բաժանվել են հանրապետության բոլոր դպրոցներին ու զորամասերին, ուղարկվել Մոսկվա, Սանկտ-Պետերբուրգ, Վոլգոգրադ և այլ քաղաքներ, հիմնահարցը լուսաբանող 86 հոդված տպագրել է թերթերում: Գրքերի և հոդվածների մի զգալի մասը հրատարակվել է նաև ռուսերեն: Բացի վերոհիշյալից Կ.Ա.Յարությունյանը խմբագրել է 24 և գրախոսել 12 գիրք: Նրա ղեկավարությամբ պաշտպանվել է 2 թեկնածուական ատենախոսություն, պաշտպանության է պատրաստ ևս 2 թեկնածուական ատենախոսություն: Կ.Ա.Յարությունյանի ընդդիմախոսությամբ պաշտպանվել է 5 ատենախոսություն, որից 1-ը՝ դոկտորական: ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի և ՀՀ պաշտպանության նախարարության ռազմապատմական թանգարանի գիտական խորհուրդների անդամ է, երկար տարիներ եղել է ինստիտուտի արհկոմի նախագահ: Նրա գիտական հայրենամկեր աշխատանքն ըստ արժանվույն է գնահատվել ինչպես Հայաստանի Հանրապետությունում, այնպես էլ

Ռուսաստանի Դաշնությունում: 1989թ. մայիսի 17-ին Կ.Ա.Չարությունյանը պարզևատրվել է ՀԽՍՀ ԳԱ Գովեստագրով, որը նրան է հանձնել Սոցիալիստական աշխատանքի կրկնակի հերոս, ՀԽՍՀ ԳԱ պրեզիդենտ, ակադեմիկոս Վիկտոր Չամբարձումյանը: Գիտական աշխատություններում և մամուլում Խորհրդային Միության մարշալ, կրկնակի հերոս Յ.Զ.Բաղդամյանի ծննդյան 100-ամյակը լուսաբանելու համար Կ.Ա.Չարությունյանը 1997թ. նոյեմբերի 15-ին պարզևատրվել է «Մարշալ Բաղդամյան» մեդալով:

Ռազմահայրենասիրական գրականություն ստեղծելու բնագավառում կատարած շնորհակալ գործի համար Ռուսաստանի Դաշնության մունիցիպալ ակադեմիայի նախագահության 2004թ. սեպտեմբերի 6-ի թիվ 1 որոշմամբ Կ.Ա.Չարությունյանը պարզևատրվել է «Մ.Ա.Շուլիսովի 100-ամյակի առթիվ» հուշամեդալով: Չայ ժողովրդի մասնակցությունը Չայրենական մեծ պատերազմին հիմնահարցը բազմակողմանի և նորահայտ արխիվային փաստերի հիման վրա լուսաբանելու համար ՀՀ նախագահ Ռ.Ս.Զոչարյանի՝ 2005թ. մայիսի 9-ի հրամանագրով Կ.Ա.Չարությունյանը պարզևատրվել է «1941–1945թթ. Չայրենական մեծ պատերազմում Չաղթանակի 60 տարին» հոբելյանական մեդալով: Բացի այդ Կ.Ա.Չարությունյանը պարզևատրվել է մի շարք պատվոգրերով: Կ.Ա.Չարությունյանն ամուսնացած է, ունի մեկ տղա, երկու աղջիկ, չորս թոռ և մեկ թոռնուհի:

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴՈԿՏՈՐ ԿԼԻՄԵՆՏ
ԱՄԱՍԻԱՅԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ
ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

Կազմող՝ Գրիշա Նարինյանի Հարությունյան
Հրատ. խմբագիրներ՝
Ա.Վ.Հովակիմյան, Ս.Մ.Գանիեյան
Համակարգչային շարվածքը՝ Ռ.Ա.Գալստյանի

Հրատ. պատվեր N196:
Հանձնված է տպագրության 01.08.2006թ.:
Չափսը՝ 84x108^{1/2}: Օֆսեթ տպագրություն, քուղի N1:
3 տպ. մամուլ: Տպաքանակը՝ 200 օրինակ:

ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն,
Երևան, Մարշալ Բաղդասարյան 24գ:

[200 ր.]

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0679952

A E
110302